

Література

1. Адаменко О. М. Екологічні агротехнології овочевих культур у змінюваних кліматичних умовах Степу України. Миколаїв : МНАУ, 2023. 240 с.
2. Книш О. В. Економічна ефективність диверсифікації виробництва овочів у фермерських господарствах. *Економіка АПК*. 2024. № 2. С. 45–52.
3. Овочівництво закритого та відкритого ґрунту: інноваційні технології / за ред. В. М. Марченка. Київ : Аграрна наука, 2021. 312 с.
4. Сич З. Д., Хареба В. В. Сучасні тенденції виробництва та переробки малопоширених овочевих і пряно-ароматичних культур. Житомир : Полісся, 2022. 196 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ В УМОВАХ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Хомовий М. М., к. с.-г. н., доцент

Заблоцький А. І., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

Картопля є важливою продовольчою та стратегічною культурою, продуктивність якої значною мірою визначається адаптованістю сорту до конкретних ґрунтово-кліматичних умов і дотриманням основних елементів технології вирощування. Для Хмельницької області, де картоплярство має значення у структурі сільськогосподарського виробництва, особливої актуальності набуває пошук технологічних рішень, спрямованих на підвищення врожайності та стабільності продуктивності культури.

Сучасне картоплярство потребує оптимізації окремих елементів технології з урахуванням сортових особливостей, попередників, ґрунтових умов, погодних факторів та рівня ресурсного забезпечення [1]. Важливим напрямом таких досліджень є встановлення ефективності різних попередників, оскільки вони впливають на поживний режим ґрунту, його фітосанітарний стан, запаси вологи та умови формування врожаю. Особливого значення набуває добір сортів, здатних реалізувати свій потенціал урожайності в конкретних умовах регіону. Сорт характеризується найвищою продуктивністю, але з часом, накопичення фітопатогенів й екологічної депресії його урожайність зменшується, завдяки зниженню якісних показників садивних бульб [2]. Сучасна селекція пропонує широкий спектр сортів, однак їх продуктивність може істотно змінюватися залежно від умов вирощування. Зокрема, серед сучасних сортів картоплі є Княгиня, Медея, Фотинія, Кіммерія та інші сорти, які характеризуються різними господарсько цінними ознаками.

У зв'язку з цим удосконалення елементів технології вирощування картоплі в умовах Хмельницької області є актуальним науково-практичним завданням,

спрямованим на підвищення продуктивності культури, раціональне використання ресурсів та забезпечення виробництва якісної продукції.

Метою дослідження було науково обґрунтувати та оцінити ефективність попередників та сортів у вирощуванні картоплі в умовах Хмельницької області для підвищення врожайності, стабільності продуктивності та ефективності виробництва культури.

В умовах сучасного сільськогосподарського виробництва підвищення продуктивності картоплі потребує удосконалення технологічних прийомів її вирощування з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов регіону та сортових особливостей. Для Хмельницької області актуальним є пошук ефективних поєднань сорту і попередника, здатних забезпечити стабільне формування високого врожаю. Особливого значення набуває оцінювання сучасних сортів картоплі за різних попередників та в умовах мінливості погодних факторів.

Проведені результати досліджень характеризують урожайність сортів картоплі залежно від попередника озимої пшениці та сої, впродовж двох років досліджень 2025 та 2026. Отримані результати дають змогу простежити не лише загальний рівень продуктивності культури, а й особливості реакції окремих сортів на умови вирощування після різних попередників. Такий підхід має практичне значення, оскільки вибір попередника є одним із ключових елементів технології вирощування картоплі та може істотно впливати на формування врожайності.

У дослідженнях оцінювали сорти картоплі: Житниця, Кіммерія, Медея, Меланія, Фотинія та Княгиня. Урожайність визначали після двох попередників – озимої пшениці та сої. Порівняння показників за 2025 і 2026 роки дозволяє виявити як сортові особливості, так і мінливість продуктивності.

У 2025 році після озимої пшениці урожайність сортів картоплі знаходилася в межах 25,8–29,8 т/га. Найнижчий показник зафіксовано у сорту Фотинія – 25,8 т/га, дещо вищим він був у сорту Житниця – 25,9 т/га. Урожайність сорту Медея становила 26,8 т/га, Меланія – 27,7 т/га, а Княгиня сформувала 28,9 т/га. Найвищий результат серед досліджуваних сортів після озимої пшениці у 2025 році відзначено у сорту Кіммерія – 29,8 т/га. Вже в перший рік досліджень проявилася певна диференціація сортів за продуктивністю. Різниця між максимальним і мінімальним показниками становила 4,0 т/га. Це свідчить про те, що за однакового попередника сорти картоплі могли по-різному використовувати ґрунтові та погодні ресурси й реалізовувати свій потенціал урожайності.

Середнє значення урожайності шести сортів після озимої пшениці у 2025 році становило приблизно 27,5 т/га. Найближчими до цього середнього рівня були показники сортів Медея та Меланія, тоді як Кіммерія та Княгиня характеризувалися вищою продуктивністю. Водночас Житниця і Фотинія мали дещо нижчі значення.

У 2026 році після озимої пшениці урожайність усіх досліджуваних сортів виявилася вищою, ніж у попередньому році. Показник сорту Житниця зріс до 30,1 т/га, Медеї – до 30,3 т/га. Урожайність Меланії становила 36,4 т/га, Фотинії –

37,2 т/га, Княгині – 39,7 т/га. Найвищий результат, як і у 2025 році, продемонструвала Кіммерія – 42,1 т/га. В 2026 році діапазон урожайності після озимої пшениці розширився до 30,1–42,1 т/га, а різниця між найвищим і найнижчим показниками становила 12,0 т/га. Середня урожайність шести сортів досягла приблизно 36,0 т/га, що на 8,5 т/га більше порівняно з 2025 роком. У відносному вираженні середній приріст становив близько 30,6%.

Найбільш суттєву позитивну динаміку після озимої пшениці продемонструвала Кіммерія. Її урожайність збільшилася з 29,8 до 42,1 т/га, тобто на 12,3 т/га. Значне підвищення зафіксовано також у сорту Фотинія – з 25,8 до 37,2 т/га, або на 11,4 т/га. У Княгині приріст становив 10,8 т/га, у Меланії – 8,7 т/га. Менш вираженою була зміна урожайності Житниці та Медеї – відповідно на 4,2 і 3,5 т/га.

Такі результати демонструють, що міжрічна варіабельність урожайності була неоднаковою для різних сортів. Зокрема, Кіммерія та Фотинія виявили найбільше збільшення абсолютної урожайності між роками. Водночас Житниця та Медея характеризувалися більш помірним приростом. Це може свідчити про різну реакцію генотипів на конкретні погодні та агротехнологічні умови року.

Не менш цікавими є результати, отримані після попередника соя. У 2025 році урожайність картоплі після сої була дещо нижчою, ніж після озимої пшениці. Значення для досліджуваних сортів коливалися від 23,7 до 28,2 т/га. Найнижчу урожайність сформувала Медея – 23,7 т/га, а найвищу – Кіммерія, 28,2 т/га. Показники Житниці, Меланії, Фотинії та Княгині становили відповідно 24,3; 26,8; 26,3 та 28,1 т/га.

Середня урожайність шести сортів після сої у 2025 році становила 26,2 т/га, тобто приблизно на 1,25 т/га менше, ніж після озимої пшениці. Це відповідає різниці близько 4,5%. Таким чином, у 2025 році в межах наведеного дослідження попередник озима пшениця був пов'язаний із дещо вищим середнім рівнем урожайності картоплі порівняно із соєю.

Водночас різниця між попередниками була неоднаковою для різних сортів. У сорту картоплі Кіммерії урожайність після озимої пшениці становила 29,8 т/га, а після сої – 28,2 т/га, тобто різниця дорівнювала 1,6 т/га. У Княгині ці значення становили 28,9 та 28,1 т/га відповідно. Для Меланії урожайність була практично однаковою – 27,7 т/га після озимої пшениці та 26,8 т/га після сої.

У 2026 році після сої також спостерігалось підвищення урожайності всіх досліджуваних сортів. Житниця сформувала 29,6 т/га, Медея – 28,2 т/га, Меланія – 33,4 т/га, Фотинія – 34,2 т/га, Княгиня – 37,3 т/га. Найвищий показник знову отримано у Кіммерії – 39,5 т/га.

Середня урожайність усіх сортів після сої у 2026 році становила 33,7 т/га, що на 7,5 т/га більше, ніж у 2025 році. Як і після озимої пшениці, у 2026 році всі сорти продемонстрували вищу продуктивність порівняно з 2025 роком.

Безпосереднє зіставлення результатів свідчить, що в обох роках досліджень середня урожайність картоплі після озимої пшениці була вищою, ніж після сої. У 2025 році різниця становила близько 1,25 т/га, а у 2026 році –

2,27 т/га. Отже, перевага озимої пшениці як попередника за середнім показником у 2026 році стала більш вираженою.

Отримані результати мають значення для оцінювання ефективності сівозмін і добору сортового складу картоплі. Вони показують, що урожайність культури формується під дією комплексу чинників, серед яких важливе місце займають генетичні особливості сорту, попередник, погодні умови року та технологія вирощування.

Отже, наведені дані підтверджують важливість оптимального поєднання сорту і попередника у формуванні врожайності картоплі. Найбільш виражену продуктивність у представлених умовах досліджень продемонструвала Кіммерія, особливо після озимої пшениці у 2026 році, тоді як Княгиня та Фотинія також характеризувалися значним рівнем урожайності та позитивною динамікою.

Література

1. Недільська У. І. Потенціал ранніх сортів картоплі за продуктивністю та її складовими. Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. 2014. Вип. 22. С. 35–38.

2. Картопля : енциклопедичний довідник : у 4 т. Т. 3 / за ред. А. А. Бондарчука, М. Я. Молоцького, В. С. Куценка. Біла Церква, 2007. 536 с. ISBN 978-966-7417-88-8.

ЕЛЕМЕНТИ ПРОДУКТИВНОСТІ РОСЛИН ЯЧМЕНЮ РІЗНИХ СОРТІВ В УМОВАХ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Шаркова М. П., здобувачка

Соломонов Р. В., к. с.-г. н., старший дослідник

Одеський державний аграрний університет,

Одеська державна сільськогосподарська дослідна станція ІКОСГ НААН,
м. Одеса, Україна

Культуру ячменю з давніх часів вирощують землероби у всьому світі. Зараз він займає четверте місце серед зернових культур, поступаючись за обсягами вирощування пшениці, кукурудзі та рису. В Україні за площами посіву друге місце посідає ярий ячмінь після озимої пшениці, який в окремі роки висівають на площі понад 3,5–4 млн га [1].

Зерно ячменю використовують як в продовольчих цілях у виготовленні перлової крупи так і на корм тваринам у вигляді різних комбікормів, а також у пивоварінні. Із зерна ячменю ще виготовляють сурогат кави, екстракти солоду, які використовують у кондитерській, спиртовій і фармацевтичній промисловості. Урожайність ячменю в першу чергу залежить від типу його вирощування. Озимий ячмінь більш урожайний за умов нормальної перезимівлі чим ярий, і може сягати 8–9 т/га [2].